

Nr 248.

Av herr **Nordenson**, *angående beskattning av tidskrifter.*

Frågan om införande av skatt å vissa tidskrifter har tidigare vid ett flertal tillfällen under de senaste åren varit föremål för riksdagens behandling.

Till 1940 års lagtima riksdag avlämnades två likalydande motioner (I: 112 och II: 130) i ärendet, och med anledning därav uttalade bankoutskottet i sitt utlåtande nr 44: »I likhet med motionärerna anser utskottet att i nuvarande statsfinansiella läge skäl tala för en beskattning av de i motionerna åsyftade tidskrifterna. Enligt vad utskottet inhämtat är emellertid frågan om nya indirekta skatter för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Utskottet finner att frågan om skatt å nämnda tidskrifter därvid bör tagas under överbägande. Under sådana förhållanden anser utskottet någon åtgärd i anledning av motionerna icke böra nu vidtagas.» I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionerna ej heller någon riksdagens åtgärd.

Redan vid 1942 års riksdag återupptogs frågan härom genom tre motioner, varav två likalydande i båda kamrarna (II: 68 samt I: 70 och II: 145). Efter dessas behandling i bevillningsutskottet hemställde detta i sitt betänkande nr 41, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, enär utskottet i anledning av ett av statsrådet och chefen för finansdepartementet gjort uttalande förutsatte, att Kungl. Maj:t fortfarande komme att ägna denna fråga sin uppmärksamhet, och detta blev även riksdagens beslut. I sin motivering hade utskottet dock ånyo framhållit, att starka skäl finge anses tala för att jämväl tidskrifter borde bliva föremål för beskattning.

Återigen motionerades i frågan vid 1943 års riksdag (II: 177). Under åberopande av vad 1942 års bevillningsutskott anfört i sitt betänkande till stöd för sitt avstyrkande av ovannämnda motioner vid samma års riksdag samt då frågan om beskattning av tidskrifter icke sedan föregående år kommit i förändrat läge, hemställde 1943 års bevillningsutskott, att ingen riksdagens åtgärd måtte föranledas av motionen, vilket också blev riksdagens beslut.

Emellertid har frågan därom sedan sistnämnda tidpunkt kommit i annat läge. I anslutning till de riktlinjer för den ekonomiska politikens utformning, som av Kungl. Maj:t godkänts den 12 november 1942, har docenten, jur. dr Carsten Welinder i Lund jämlikt finansministerns uppdrag verkställt preliminär utredning rörande möjligheter till skärpning och utvidgning av konsumtionsbeskattningen å icke nödvändig förbrukning, därvid enligt givna direktiv särskilt behandlats frågan om skatt å tidskrifter. Utredningens resultat har han framlagt i en promemoria av den 28 maj 1943 till finansministern. Denna promemoria har därefter genom finansdepartementets försorg utställts på remiss till ett flertal statliga myndigheter och enskilda sammanslutningar, som däröver avgivit utlåtanden.

Huvuddragen av ovannämnda promemoria äro följande: En skatt å tidskrifter kan motiveras ur flera synpunkter. Den kan komplettera den allmänna omsättningsskatten, vilken ej träffar inom riket tryckta tidningar och tidskrifter. Den kan vidare motiveras med att man anser, att flertalet förströelsetidskrifter stå på en så låg nivå, att det finnes skäl att söka begränsa deras spridning. Slutligen kan den motiveras med att efterfrågan å tidskrifter utgör ett fall av, om ej lyxförbrukning, så dock mindre nödvändig förbrukning. Avgörande för gränsdragningen mellan beskattade och skattefria tidskrifter blir i så fall ej direkt tidskriftens innehåll utan om efterfrågan å densamma kan anses som indicium å särskild skatteförmåga. Uppenbarligen är det i första hand förströelsepressen, som i så fall skall beskattas. Vill man från denna utgångspunkt motivera, att dagspressen helt undantages från beskattning, blir skälet helt enkelt att då det för det övervägande antalet inkomstagare är naturligt och i viss mån nödvändigt att hålla en tidning, är detta intet uttryck för en särskild skatteförmåga, utan en tidningsskatt blir närmast att likställa med en per capitaskatt.

Då tidskriftsskatten däremot är tänkt att ingå bland de skatter, vilka åsyfta att till staten indraga överflödig köpkraft, är det uppenbart, att sistnämnda motivering såvitt möjligt bör vara vägledande för dess utformning men däremot ej litterära eller etiska synpunkter och värdeomdömen.

Preliminärt föreslås, att tidskrifter med en genomsnittlig inom landet avyttrad nettoupplaga, som ej överstiger 10 000 ex., skola vara skattefria. Det föreslås vidare såsom utgångspunkt för beskattningen, att skatten skall beräknas å det enligt lösnummerpriset beräknade försäljningsvärdet av förströelsetidskrifter, vilkas inom landet försålda nettoupplaga överstiger 10 000 ex. Till förströelsetidskrifter böra räknas dels vad som vanligen benämnes veckopress, dels ock sporttidskrifter och övriga tidskrifter för hobbies och intressen, även om den förströelseläsning de innehålla är av ganska speciellt slag. Förekomsten av någon förströelseläsning föreslås under alla förhållanden vara ett nödvändigt rekvisit för beskattning.

Enligt förslaget undantagas dock följande tidskrifter från beskattning, trots att de kunna innehålla åtskillig förströelseläsning:

1. Tidskrifter, vars behållning går till välgörande ändamål.
2. Tidskrifter med uppbyggligt innehåll.
3. Barntidningar.
4. Nykterhetstidskrifter och liknande ideella tidskrifter.
5. Politiska och sociala tidskrifter.
6. Facktidskrifter.
7. Tidskrifter, som representera officiellt erkända försvarsföreningar o. d.
8. Tidskrifter, som lämna upplysning i hälsofrågor o. d.

På grund av utrymmesskäl kunna här endast förslagets rubriker återgivas, då det skulle föra för långt att gå in på en närmare kommentar därav.

Welinder beräknar, att vid tillämpning av dessa regler högst ett 50-tal tidskrifter komma att bli skattepliktiga.

Utländska tidskrifter, som för närvarande äro belagda med allmän omsättningskatt, föreslås i stället skola drabbas av tidskriftsskatten.

Vidare föreslås, att tidskriftsskatten skall utgå med 25 procent å försäljningsvärdet. Tidskrift, som drabbas av skatten, bör medgivas rätt att höja priset med ett mot skatten svarande belopp, medan skattefria tidskrifter skulle vara förhindrade att verkställa prisförhöjningar.

Såsom redan nämnts har det Welinderska förslaget genom finansdepartementets försorg utställts på remiss till ett flertal statliga myndigheter och enskilda sammanslutningar, sammanlagt ett 15-tal. Av de sålunda hörda organen hava allenast ett fåtal helt motsatt sig varje form av tidskriftsbeskattning. Bland denna kategori kunna nämnas Publicistklubben, Svenska tidningsutgivareföreningen och Svenska journalistföreningen. Flertalet har emellertid i princip tillstyrkt en dylik beskattning eller i varje fall ej velat motsätta sig en sådan. Intet av de hörda organen har dock förordat en tidskriftsbeskattning efter de riktlinjer, som Welinder föreslagit i sin promemoria.

Vid en närmare granskning av det Welinderska förslaget och däröver avgivna utlåtanden kommer man till följande resultat:

En ovillkorlig förutsättning för att sådan skatt skall kunna genomföras bör vara, att den i möjligaste mån drabbar alla tidskrifter av likartat innehåll. Om man låter beskattningens omfattning vare sig direkt eller indirekt bestämmas av litterära eller etiska synpunkter eller över huvud taget av kvalitet eller nyttighetssynpunkter och på så sätt söker åstadkomma en gränsdragning mellan önskvärda och mindre önskvärda alster, har man på en omväg infört ett statligt förmynderskap över medborgarna och deras livsytringar, som icke kan anses förenligt med vårt demokratiska samhällsskick eller med vår grundlagsstadgade tryckfrihet. Frågan om tryckfriheten kan få en väsentligt ökad aktualitet, om vissa alster av kvalitets- eller liknande skäl genom skatteökning skulle beredas svårigheter, som icke drabbade andra med hänsyn till innehållet synnerligen likartade alster.

Ehuru Welinder ger uttryck åt liknande synpunkter, i det att inledningsvis i promemorian framhålles, att skattens syfte bör vara att till staten indraga överflödigt köpkraft genom utnyttjande av den särskilda skatteförmågan, på vilken efterfrågan på förströelsetidskrifter utgör ett indicium, vill det synas som om förslagsställaren vid detaljutformningen av sitt förslag väsentligen åsidosatt denna grundläggande princip. Genom uppdragande av gränslinjer mellan beskattade och skattefria tidskrifter i enlighet med undantagen härovan under punkterna 1—8 har han frångått denna princip.

Vad i övrigt angår de grundläggande utgångspunkterna för förslaget, baseras detta på att skatten skall erläggas av de förlag, som utgiva de skattepliktiga tidskrifterna, men att den skall övervältras på konsumenterna, och där-

vid förutsättes, att detta skall kunna ske utan nämnvärd rubbning av förlagens ekonomi.

Enligt min mening bör såsom likaledes oeftergivligt villkor för en beskattning av ifrågavarande slag, varifrån liksom i det Welinderska förslaget dagspressalster böra undantagas, uppställas, å ena sidan att den konstrueras så, att risken för dylika ekonomiska rubbningar blir den minsta möjliga, och å andra sidan att skälig säkerhet vinnes för att beskattningen ger avsett ekonomiskt utbyte. Av uppgifter, som erhållits från en del av de förlag, vilka skulle beröras av beskattningen, framgår otvetydigt, att en beskattning med av Welinder föreslagen skatteprocent kan förväntas föranleda minskning av efterfrågan på de skattepliktiga tidskrifterna med ca 20 procent, och detta kommer att drabba förlagen oskäligt hårt. Härigenom måste det av Welinder beräknade underlaget för tidskriftsskatten komma att bli väsentligt reducerat. Om det föreslagna underlaget för beskattningen däremot utvidgas att utan undantag omfatta *samtliga tidskrifter med upplagor över 20 000 exemplar i den del de överstiga nämnda siffra* och skattesatsen samtidigt nedsättes till 10 procent, förefaller det antagligt, såväl att det statsfinansiella intresset därigenom skulle tillgodoses, som att risken för de icke avsedda verkningarna för förlagens del skulle bli avsevärt mindre. Härjämte skulle på ett helt annat sätt än enligt det Welinderska förslaget tillgodoses önskemålet av en i möjligaste mån likformig behandling av alla dylika alster. Dessutom tillkommer, att tidskrifternas ekonomi — med hänsyn såväl till de stora fasta kostnaderna som möjligheten att erhålla annonser — i hög grad är beroende av upplagestorleken. Om man även skulle beskatta tidskrifter med små upplagor, skulle man allvarligt belasta dessas ekonomi, vilket ej är meningen. Ytterligare är det en fördel, att de stora tidskrifterna äro till sin utformning och typ mera fixerade än de små, och att det sålunda föreligger mindre risk för att de skola försöka uppdelas i upplagornas storlek för att därigenom undgå beskattning. Ju mer inarbetad en tidskrift är, desto dyrbarare ställer sig ett dylikt experiment. Med denna relativt låga skatteprocent och begränsning av skatteunderlaget kommer frågan om tidskriftsbeskattningen i ett helt annat och ur alla synpunkter förmånligare läge, och synes risken icke vara stor, att beskattningen skulle föranleda nedläggande av några tidskrifter eller över huvud taget att omsättningssiffrorna för de olika tidskrifterna skulle i nämnvärd grad påverkas.

På grund av de föreslagna skattefria första 20 000 exemplaren synas utländska tidskrifter, som i annat än rena undantagsfall ej hava större, hit importerade upplagor, ej böra bli föremål för tidskriftsbeskattning utan även i fortsättningen beskattas enligt allmänna omsättningsskatteförordningen.

Beträffande detaljbestämmelserna för den av mig planerade beskattningen måste framhållas angelägenheten av att sådana bestämmelser bli meddelade rörande prissättningen, att den åsyftade skatteövervältringen å konsu-

menterna blir effektiv. I de fall, då utförsäljningspriset vid tillämpning av föreslagna procentsatsen kommer att uppgå till brutet eller med 5 ej delbart öretal, bör förlaget medgivas rätt att höja priset till åtminstone närmast högre med fem delbart öretal, även om detta försäljningspris icke överensstämmer med den ökning av priset, som föranledes av skatteprocenten. Då beskattningen även med en jämförelsevis låg skattesats alltid måste befaras medföra åtminstone någon minskning i efterfrågan, kunna företagen icke därigenom beräknas göra någon obehörig vinst, och om någon merinkomst skulle uppstå, måste den anses vara av sådan natur, att den blir föremål för krigskonjunkturskatt, varigenom åtminstone största delen av merinkomsten kommer att tillföras statskassan i form av dylik skatt. Till förtydligande bör även framhållas, att skatten ej skall utgå med viss procent på försäljningsvärdet av lösnummerpriset utan i stället viss procent på hela det vid varje beskattningstillfälle gällande försäljningsvärdet, därvid således även hänsyn bör tagas till de i förhållande till lösnummerinkomsterna något mindre inkomsterna från prenumerationsupplagorna. Till underlättnad härav bör skatten för prenumerationssexemplar beräknas efter den skatt, som skall utgå för enstaka dylikt exemplar, multiplicerad med det antal nummer prenumerationsstiden avser.

Åtskilliga föreningar tillstålla sina medlemmar utan särskild kostnad *periodiska* publikationer, som uppenbarligen hava karaktär av förströelsetidskrifter. Någon anledning att undantaga dessa från beskattning i den mån de utlämnade upplagorna därav överstiga 20 000 exemplar föreligger enligt vår mening icke. Detta desto mindre som medgivande av skattefrihet för dylika tidskrifter vore ägnat att underlätta kringgående av beskattningsbestämmelserna. För fastställande av försäljningsvärdet å här avsedda och andra tidskrifter, på vilka pris icke är fastställt, böra särskilda bestämmelser meddelas.

En beskattning enligt här ovan antydda grunder av samtliga förströelse-tidskrifter och med undantag av sådana tidskrifter, som helt eller till väsentlig del finansieras med statsmedel, kommer att leda till ett bättre och i varje fall till ett säkrare finansiellt resultat än en enligt det Welinderska förslaget konstruerad skatt, och olägenheterna för de företag, som beröras av beskattningen, bliva ojämförligt mindre. De tekniska svårigheter, som uppstå på grund av att beskattningen enligt det Welinderska förslaget bygger på ett efter etiska värdeomdömen avsevärt differentierat underlag, falla härigenom bort.

Trots den nu föreslagna tidskriftsbeskattningens generella omfattning måste dock problemet om förordningens tillämpningsområde lösas. Vissa tryckalster kallas under nuvarande förhållanden tidskrift, ehuru de närmast torde kunna betraktas såsom böcker av mindre format. Vid genomförande av ifrågavarande beskattning torde det föreligga risk för att dylika organ därefter skola anse sig vara böcker. Vid lösande av denna fråga bör hänsyn

bl. a. tagas till distributionssättet. I den mån dylika tryckalster distribueras på de för tidningar och tidskrifter vanliga vägarna via tidningsaffärerna, tidningskolportörer eller exempelvis Svenska pressbyrån, torde dock deras karaktär av tidskrift med fullt fog kunna hävdas. Ävenledes kan tänkas, att ett förlag i syfte att söka undgå beskattning beträffande en tidskrift uppdelar denna i två eller flera till sitt innehåll väsentligen likartade tidskrifter med upplagor för var och en av dessa under 20 000 exemplar, vilket dock icke bör lända till åsyftat resultat. För prövning av i samband därmed uppkommande frågor bör inrättas ett särskilt av Kungl. Maj:t utsett organ, förslagsvis benämnt tidskriftsskattenämnden.

Vid genomförandet av den här föreslagna tidskriftsbeskattningen bör även, särskilt beträffande detaljbestämmelserna, hänsyn tagas till de synpunkter, som framkommit i den Welinderska promemorian och i de ovan nämnda motionerna, i den mån dessa icke strida mot de principer, som härovan skisserats.

Såsom slutsats av det arbete, som i sin helhet nedlagts på denna fråga, kan anföras följande:

Starka saksakal tala för en tidskriftsbeskattnings genomförande. Ur flera synpunkter är det otillfredsställande, att den skattekölla, som vissa tryckalster kunna bliva, alltjämt är outnyttjad. Riksdagen har även givit uttryck åt dylika synpunkter, och anledningen till att en sådan beskattning hittills ej införts kan sökas i de betydande tekniska svårigheter, som varit förknippade med tidigare framlagda förslag till dylik skatt och dess konstruktion. Det måste därjämte anses mindre tilltalande, att för närvarande skrifter i bokform beskattas genom den allmänna omsättningsskatten, på samma gång som hela den inhemska tidskriftspressen är befriad från konsumtionsbeskattning. För att draga konsekvenserna härav fullt ut, kan man bara t. ex. jämföra behandlingen i skattehänseende av psalmboken å ena sidan och någon periodisk tidskrift av förströelsenatur å andra sidan.

Vidare är det tekniskt möjligt att genomföra ovannämnda förslag, som eliminerar tidigare med visst fog anmärkta svårigheter i samband med denna beskattningsform. Frågan om kontrollmöjligheterna vållar ej heller längre några bekymmer.

Vid den nu föreslagna uppläggningsen skulle tidskriftsbeskattningen icke innebära något som helst intrång i tryckfriheten. I princip skulle den icke skilja sig från den nu även på böcker utgående allmänna omsättningsskatten, vilken ju aldrig ens påstått medföra dylika konsekvenser.

Sist men icke minst skulle ett genomförande av tidskriftsbeskattningen tillföra statskassan ett betydande belopp, vars storlek jag emellertid på grund av bristande material icke kunnat närmare uppskatta.

Då för varje dag betydande potentiella inkomster gå förlorade för statsverket, synes den nu väckta frågan böra behandlas med största möjliga skyndsamhet.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,
att förslag om beskattning av tidskrifter skyndsammast måtte
föreläggas riksdagen samt

att därvid härovan angivna synpunkter måtte vinna be-
aktande.

Stockholm den 23 januari 1944.

Harald Nordenson.
